

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองสยามในทศวรรษที่ 2470 ได้ถูกผลักดันมาจากกระแสภูมิปัญญาของผู้คนในระดั้มต่าง ๆ ของสังคม นับตั้งแต่เมืองบนไปจนถึงเมืองล่างแท้ก็ค้ำยันฐานะและลักษณะอาการแตกต่างกันไป กลุ่มเจ้านายไม่ได้แสดงฐานะเป็นผู้มีความพร้อมที่จะนำการเปลี่ยนแปลงได้อีกต่อไปเหมือนดังในสมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งนี้เพราะติดอยู่กับหลักการ เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ และการรักษาระเบียบการปกครองตามแบบจารีตประเพณี กลุ่มข้าราชการมีพลังการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง ทั้งพลังทางภูมิปัญญาและกำลังอาวุธ ซึ่งในท้ายที่สุดเป็นกลุ่มเดียวที่เป็นกองหน้ากระทำการในนามของราษฎร เปลี่ยนระบอบการปกครองได้สำเร็จ อีกทั้งยังเป็นผู้ควบคุมทั้งทางการเมืองและการบริหารติดต่อกันมาอีกด้วย กลุ่มคนชั้นกลางในเขตเมืองหลวงโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือกลุ่มพ่อค้าที่คิดว่าตัวเองเป็นไทย ตลอดจนผู้ประกอบการอาชีพอิสระอย่างเช่นนักหนังสือพิมพ์และนักประพันธ์ ได้แสดงวิวัฒนาการความเห็นให้มีการยอมรับวิวัฒนาการของผู้ที่ใหม่ คือ ผู้ที่ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่แต่กำเนิด ได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามสมัยนิยมในที่สาธารณะ ตลอดจนเรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาดำเนินการ อำนวยช่วยเหลือการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ในระดับล่างคือกลุ่มราษฎรมิถุนานราษฎร ได้แสดงความเห็นและข้อเรียกร้องตามช่องทางสื่อสารทางการเมืองแบบจารีตประเพณี ให้รัฐบาลช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ และเข้ามาแทรกแซงระบบเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้นำทางความคิดและอุดมการณ์ของระบอบใหม่ได้เสนอระบบความคิดและคำอธิบายต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบอย่างทันสมัยทันที่ทันใจในช่วงเปลี่ยนระบอบการปกครอง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองดังกล่าวมีความต่อเนื่องกันอย่างมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2470 จนถึง พ.ศ. 2480 เพราะแต่ละกลุ่มสังคมได้แสดงอาการปรากฏให้เห็นนับตั้งแต่เมืองบนจนถึงเมืองล่าง ในการเปลี่ยนแปลงจะเห็นได้ว่าได้เริ่มจากการเมือง การเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาอย่างกว้างขวาง และได้มีการยึดอำนาจรัฐด้วยกำลังอาวุธ มีการประนีประนอม มีความขัดแย้งต่อสู้กันอย่าง

รุนแรง ในที่สุดจึงมีระบอบการเมืองที่มีเสถียรภาพในช่วงปี พ.ศ. 2477 จนถึง 24๘๐ ดูเสมือนเป็นข้อยุติทางการเมืองชั่วคราวซึ่งจะมาขัดแย้งหักล้างกันอีกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ข้อเสนอนี้ให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาจากกลุ่มสังคมนิยมในระดับต่าง ๆ ของสังคม จะเห็นได้ว่าความสนใจเรื่องกฎหมายอยู่ในมือบุคคล (Constitutionalism) มีอยู่อย่างหนาแน่นในกลุ่มนักกฎหมาย ในขณะที่ในระดับล่างของสังคมไม่ได้สนใจและแยกแยะหลักการดังกล่าวตามแบบนักกฎหมาย พวกเขาสนใจความมีคุณธรรมและการมีประสิทธิภาพของรัฐบาลในอันที่จะแก้ไขปัญหาที่สร้างความทุกข์ให้กับพวกเขา ตลอดจนให้คุณค่าแก่ความสงบสุข มีข้อที่พึงสงสัยว่าภายในข้าราชการรวมทั้งนักกฎหมายเองด้วย คุณค่าที่ให้แก่มติกฎหมายกับตัวบุคคลอันใดจะสูงกว่ากัน หรือบางทีมีทั้งสองอย่างเกิดขึ้นกับสถานการณ์ ทางออกของความขัดแย้งในระหว่างจะยกย่องกฎหมายให้สูงกว่าตัวบุคคลซึ่งย่อมจะกระทำจารีตประเพณีอย่างรุนแรง ก็ยกย่องบุคคลให้สูงกว่ากฎหมายซึ่งจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีอารยธรรมก็คือ การเสนอแนวคิดที่คลุมเคลือให้รัฐธรรมนูญเป็นของศักดิ์สิทธิ์ การร่างรัฐธรรมนูญถือหลักถนอมน้ำใจมากกว่าความชัดเจนทางกฎหมาย และถือหลักความสะดวกในการปกครองมากกว่าการให้มนุษย์มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายอย่างแท้จริง ในระยะต่อมาเมื่อคำว่าประชาธิปไตยได้แพร่หลายและได้รับการยกย่องว่าเป็นของดี ก็ได้ใช้คำศัพท์ดังกล่าวให้คลุมเคลือต่อมา ปัญหาหลักการว่าบุคคลอยู่ในมือกฎหมายหรือกฎหมายอยู่ในมือบุคคลยังไม่เป็นที่ยุติทราบจนปัจจุบัน

ในอีกประการหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากระแสภูมิปัญญาจากกลุ่มสังคมนิยมในระดับต่าง ๆ ของสังคม มีความรู้สึกนึกคิดแบบชาตินิยม (Nationalist mentalities) อยู่ด้วย นับตั้งแต่ข้าราชการ นักกฎหมายที่ต้องการแก้ไขปัญหาทางการศาล ข้าราชการอื่น ๆ ที่มุ่งให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ พ่อค้าไทยต้องการความสนับสนุนจากรัฐบาล ผู้นำราษฎรและชนวนาคองการรัฐบาลที่เข้มแข็งเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ และผู้นำทางความคิดและอุดมการณ์ของระบอบใหม่บางคน ที่เห็นว่าลัทธิชาตินิยมเป็นทางออกของประเทศชาติ เพราะจะได้ไม่มีความขัดแย้งระหว่างคนต่างชนชั้น กระแสชาตินิยมในอันที่จริงมีอยู่ในกลุ่มเจ้านายและข้าราชการ

บางกลุ่มด้วย แต่ก็เห็นประเด็นทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศมากกว่า .
นโยบายในทางเศรษฐกิจ เพราะพวกเขาเห็นว่าสิ่งที่รัฐบาลจะดำเนินการ
เศรษฐกิจเอง มีแนวโน้มเป็นกิจกรรมแบบรัฐมาลโซเวียต อย่างไรก็ตามในระยะ
เวลาเปลี่ยนผ่านระบอบการปกครองไคมีกลุ่มแนวความคิดสังคมนิยมในทางเศรษฐกิจ
แทรกเข้ามาด้วย โดยเสนอให้รวมทุนกับแรงงานเข้าด้วยกัน และจัดการสหกรณ์แบบ
ครบรูป แนวคิดสังคมนิยมมีความขัดแย้งกับแนวคิดเสรีนิยมและชาตินิยมในทาง
เศรษฐกิจ และได้บานปลายผสมผสานกับแนวคิดทางการเมืองอื่น ๆ เกิดมีความ
ขัดแย้งและมีการใช้กำลังอาวุธส่งผลให้ในท้ายที่สุดเป็นการผลักดันให้ยอมรับแนวคิด
ชาตินิยมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้มีทหารเป็นผู้นำ มีพ่อค้าและราษฎร เป็นผู้ตาม

ผลของการศึกษาข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์
การเมืองไทยเท่าที่ผ่านมาขึ้นอยู่กับอยู่หลายประการด้วยกัน ในอันที่จริงการ
ไม่ได้เน้นภูมิปัญญาที่ดูจะไม่ใช่ว่าจะสำคัญมากนัก เพราะนักประวัติศาสตร์
ย่อมแลเห็นข้อเท็จจริงของตนได้อย่างแตกต่างกัน ความผิดพลาดบกพร่องอยู่ที่
ในประการแรกไม่แลเห็นว่ามีแรงผลักดันจากเบื้องข้างคือคนชั้นกลาง และเมืองล่าง
คือราษฎร อยู่ในประวัติศาสตร์ ตลอดจนได้กล่าวปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงเกินไป มีบาง
กลุ่มซึ่งใช้วิธีเขียนประวัติศาสตร์แบบพรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้ยกย่องหลังประชาชน จน
ไม่แลเห็นว่าประชาชนนั้นอยู่ที่ตรงไหนในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในประการ
ต่อมา นักประวัติศาสตร์ในระยะหลังได้สวมรอยความรู้สึกกับแนวคิดของกลุ่มชนชั้นนำ
ในทศวรรษที่ 2470 มากกว่าที่จะวิเคราะห์ระบบสังคมการเมืองทั้งหมด อย่างเช่น
ความรู้สึกของกลุ่มเจ้านาย และข้าราชการบางส่วนในขณะนั้นซึ่งเห็นว่า คณะราษฎร
ไม่ได้กระทำตามจารีตประเพณี คือหลบลูกธนูวาทีกา หากแต่ยกอำนาจซึ่งผิดประเพณี
ดังนั้นเมื่อเริ่มจากการผิดประเพณีก็ย่อมจะมีความผิดอื่น ๆ ตามอีกหลายประการ
นอกจากนี้มีความรู้สึกของกลุ่มสังคมนิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเห็นว่าจำเป็นต้องปฏิรูปและ
ปฏิวัติระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติของหลวงประดิษฐมนูธรรม
ล้มเหลวก็เป็นอันถือว่าการปฏิวัติปี พ.ศ. 2475 เป็นการปฏิวัติที่ไม่สำเร็จ เป็นต้น
การศึกษาในที่นี้ได้พยายามหลีกเลี่ยงความผิดพลาดบกพร่องข้างต้น และได้
อธิบายให้เห็นจากแง่มุมของประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาว่าเป็นการ เปลี่ยนระบอบการ

ปกครองที่เกี่ยวข้องกับผู้นับเป็นจำนวนมาก มีแนวร่วมทางความรู้สึกนึกคิดกันอยู่ระหว่างข้าราชการ พ่อค้าไทย นักหนังสือพิมพ์ ราษฎร และผู้นำทางความคิดและอุดมการณ์ของระบอบใหม่ ในขณะที่กลุ่มเจ้านาย ข้าราชการอาวโส พ่อค้าชาวจีน และราษฎรที่อยู่ห่างไกลในชนบท มีแนวโน้มแยกออกไปต่างหาก การเปลี่ยนระบอบการปกครองมีลักษณะเป็นการปฏิวัติของคนชั้นกลางในทางความรู้สึกนึกคิดโดยมีข้าราชการ เป็นผู้นำ และเป็นการปฏิวัติที่เสรีจลันในตัวของมันเองอย่างเป็นกระบวนการในปลายทศวรรษที่ 2470

การศึกษาวิจัยในที่นี้ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการซึ่งน่าจะทำการวิจัยต่อไป ในประการแรกคือ การตรวจสอบความนึกคิดของคนในระดับเบื้องต้น ซึ่งต้องกระทำต่อไปมากกว่านี้ รวมทั้งประเด็นการแพร่กระจายความคิดทางเมืองไปสู่ชนบท ตลอดจนความคาดหวังซึ่งกันและกันระหว่างชนชั้นนำกับราษฎร ในประการที่สอง ได้แก่การศึกษากลุ่มสังคมเพิ่มเติมจากที่ได้จัดแบ่งไว้ อย่างเช่น พระสงฆ์ กรรมกร ฯลฯ มีความคิดอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการเปลี่ยนระบอบการปกครอง กลุ่มคนที่ไม่รู้สึกและไม่มีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงให้แก่พวกไหน และมีอาการเป็นอย่างไรบ้าง ประการที่สาม ได้แก่การศึกษากลุ่มปัญญาชนนอกระบบราชการ เพิ่มเติมขึ้นอีกว่าได้แสดงบทบาทอย่างไร และชี้แนะแนวทางอะไรไว้บ้าง ประการสุดท้ายคือ ควรจะตรวจสอบแนวคิดอื่น ๆ นอกเหนือไปจากแนวคิดลัทธิรัฐธรรมนูญ ชาตินิยม เสรีนิยม และสังคมนิยมเท่าที่ใช้อยู่ในที่นี้ ในทางหนึ่งคือพิจารณาการเคลื่อนไหวของแนวคิดสมัยใหม่ อย่างเช่น แนวคิดการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น และในอีกทางหนึ่งคือ พิจารณาการเคลื่อนไหวของแนวคิดจารีตประเพณี อย่างเช่น แนวคิดพระศรีอาริย์ในเขตภาคกลาง เป็นต้น ที่กล่าวมาเป็นหัวข้อวิจัยที่ยังรอการศึกษาค้นคว้าให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่าที่ปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้